

Факултет за приложни изкуства
Катедра МОДА

АВТОРЕФЕРАТ НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД
За присъждане на образователно-научна степен „доктор“

**„ВИНТИДЖ“ – ЧАСТ ОТ МОДНИТЕ
ТЕНДЕНЦИИ НА ГРАНИЦАТА НА
СТОЛЕТИЕТО**

Василена Любомирова Габровска

Научен ръководител:
доц. д-р Яна Георгиева Костадинова,
катедра МОДА

София, 2018г.

СЪДЪРЖАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА:

I. Обща характеристика на дисертационния труд.	3
1. Актуалност на темата.	3
2. Терминология.	3
3. Цел и задачи на изследването.	4
4. Обект и предмет на изследването.	6
5. Методология.	6
6. Обхват на темата.	7
7. Научна новост на дисертационния труд.	7
8. Практическа полезност на резултатите.	7
9. Обем и структура на дисертацията.	8
II. Основно съдържание на дисертационния труд.	8
Увод.	8
Първа глава: Винтидж облеклото през втората половина на XX век.	8
Втора глава: Винтидж облеклото и модната индустрия в началото на XXI век.	11
Трета глава: Отражение на тенденцията за винтидж облекло в България.	14
Заклучение.	21
III. Научни приноси.	23
IV. Практико-приложни приноси.	23
V. Публикации по темата.	24

I. Обща характеристика на дисертационния труд.

1. Актуалност на темата.

Винтидж облеклото се употребява като средство за изграждане на отличителна визия в стилистиката на множество субкултури и съществува дълги години под повърхността на общоприетите модните тенденции. Под влиянието на различни фактори то провокира интереса на модни редактори, дизайнери, блогъри, стилисти, артисти и холивудски звезди, а те го правят видимо за по-широката аудитория днес. Съвременната актуалност на винтидж облеклото се потвърждава в едни от най-новите издания, свързани с историята на модата на XX и началото на XXI век, които го документират като част от съвременните модни тенденции и по този начин сигнализират неговата значимост в началото на новия век. Все пак, конкретизирането и изясняването на връзките на винтидж облеклото с основните модни тенденции и с някои важни процеси, които се случват със съвременната култура на потребление, са проблеми, които са само частично засегнати в тези издания и досега не са проучени в дълбочина.

2. Терминология.

Какво всъщност означава „винтидж“? – Това е термин, който се използва във винарството и най-общо означава вино от много добра реколта. Широката употреба на думата за различни предмети се прилага в смисъла на **нещо от миналото, с високо качество и трайна стойност, което показва най-добрите и най-характерните черти на своя вид**. Понятието „винтидж“ в модата е динамично, с голям спектър от значения, които формират различни представи и дефиниции. Въпреки, че в определенията за винтидж често се среща пояснението, че става въпрос за дрехи втора употреба, това не е задължително условие и е много важно да се направи уточнението, че **винтидж дрехата или аксесоарът могат да бъдат втора употреба, но не всеки предмет втора употреба може да бъде винтидж**. Винтидж е стойност, която облеклото придобива след като преминава през сложна селекция, която е резултат от

информираност, знания и умения от страна на търговци и потребители, както и на тяхното отношение към качеството на платовете, изработката и иновативността на дизайна. Многопластовата и разнородна употреба на термина му придава субективен и гъвкав характер, което обяснява липсата на единодушна дефиниция и анализ, които да съотнесът характеристиките му към съвременния контекст. Затова дисертацията работи с него като понятие, което се отнася до:

автентично облекло от миналото, което носи спецификите на периода, от който идва и се характеризира със своята възраст, рядкост, уникалност и ясна идентичност.

Тази дефиниция подлежи на преразглеждане в заключението на дисертацията с оглед на направените изводи. Изследването разграничава още няколко термина, които често се асоциират с понятието „винтидж“:

- **Антично облекло** – такова, което е на възраст от 100 години и повече, а това предполага определен начин на съхранение и третиране, затова обикновено се купува с цел колекциониране, тъй като малка част от него може да издържи на стреса от носенето.

- **Ретро** - облекло, направено да подражава на скорошни минали стилове. В края на XX и началото на XXI век ретро е силна модна тенденция, а винтидж, от своя страна, е част от нея, която се отнася до автентичен предмет от определен минал период.

- **Репро** - съвременно копие на по-стара дреха.

- **Историзъм** - вдъхновението на дизайнерите от много по-далечни минали стилове.

3. Цел и задачи на изследването.

Основната цел на този труд е да изясни връзките на винтидж облеклото с някои ключови модни, културни и обществени тенденции, които се развиват от втората половина на XX век насам и особено на границата между двете столетия.

Логично, **първата основна задача**, която си поставя дисертацията е да характеризира и да обособи в структурно и жанрово отношение винтидж облеклото в края на ХХ век. Това налага да се разгледат и анализират историческите, социалните, икономическите и културните предпоставки за възникването на винтидж като субкултурно явление и неговата еволюция в модна тенденция, след преминаването му в масовата култура. Изследването няма претенции за пълна изчерпателност, неговият стремеж е да маркира ключови моменти от историята, които имат отношение към това развитие и показват винтидж като значима дълготрайна тенденция, отговаряща на настроенията на представителите на различни поколения. Важни задачи в това отношение са: да се проследи промяната в отношението към старите дрехи втора употреба и развитието на търговията с тях; да се анализират взаимоотношенията на винтидж облеклото с ретро тенденцията и да се разгледат други тенденции, провокирани или свързани с него.

Втора основна задача на това изследване е да анализира взаимодействието на винтидж облеклото с модната индустрия в началото на ХХІ век. Това изисква да се систематизират критериите за определяне на пазарната стойност на винтидж облеклото и на структурата на самата винтидж търговия; да се анализира влиянието на нарастващия обществен интерес към винтидж облеклото върху модната индустрия и обратното; да се очертаят някои посоки в развитието на винтидж тенденцията; да се разгледат няколко класически теории за модния цикъл и измененията, които възникват под влияние на увеличаването на скоростта на модната промяна; да се направят предположения за бъдещото развитие на винтидж, като се изхожда от неговата връзка с цикъла на повторната употреба.

Трета основна задача на дисертацията е да разгледа присъствието на винтидж облеклото в България. Някои важни подзадачи тук са: да се добие представа за отношението на българското общество спрямо новото, старото и използваното облекло; да се изследва развитието на пазара за дрехи втора

употреба и винтидж на местно равнище; да се изяснят локалните особености на ретро тенденцията, както и да се дадат и анализират примери за интерпретации на винтидж облеклото в работата на български студенти по моден дизайн и утвърдени български дизайнери. Дисертацията се стреми да разшири представите за обхвата на винтидж облеклото чрез изследване на връзката му с етно тенденцията, като поставя въпроса дали елементи от българското национално облекло биха могли да се употребят като смислов и функционален винтидж детайл в съвременния начин на обличане.

4. Обект и предмет на изследването.

Обект на изследването са тенденции и актуални аспекти в модата в края на XX и в началото на XXI век. Това са по-дълготрайни модни тенденции като ретро и етно стила, устойчивата мода, луксозната мода, множество субкултурни стилове, както и някои по-кратки модни увлечения, които са свързани с винтидж облеклото и подхранват интереса към него.

Предмет на изследването е употребата на винтидж облеклото като един от основните инструменти в създаването на съвременната модна градска стилистика, чрез анализ и интерпретация на неговите генезис и динамика.

5. Методология.

Сложната и многолика природа на винтидж изисква използване на **интердисциплинарен подход**. Тезата, че винтидж облеклото е трайна тенденция с потенциал за бъдещо развитие, изисква прилагането на ефективни методи и подходи на специалисти от областта на модната теория и история, културологията, изкуствознанието, естетиката, социологията, психологията и др., както и анализирането на различни практически примери за това. За да се обхванат множеството аспекти на винтидж, дисертацията си служи до голяма степен с **исторически и социологически метод**, както и с този на **сравнителния анализ и синтез**. Основен метод в проучването на пазара за дрехи втора употреба и интерпретациите на винтидж облеклото в България е **наблюдението** на периодични модни издания, интернет източници и на

медийната среда в страната, като цяло, поради липсата на научни изследвания в сферата на модата. Изследването си служи с **хипотезата** като инструмент за разширяване на знанието за обхвата на винтидж облеклото, като задава въпроса: **Може ли елементи от българския национален костюм да бъдат винтидж?** Подходът, който е приложен спрямо него, е съпоставяне на примери от по-общата западна модна история и практика към този конкретен случай.

6. Обхват на темата.

Фокусът на дисертацията върху преходния период в края на ХХ и началото на ХХІ век е мотивиран от нарастването на обществения интерес към винтидж облеклото, което дава възможност за най-убедителен емпиричен анализ. Дисертацията се ограничава в проучване на употребата на такъв тип дрехи в модерната западна стилистика, която все още определя глобалните тенденции, и нейното изследване в България. Това е чудесен пример за представяне на различните степени в усвояването и възприемането ѝ като водеща съвременна концепция в периферията на модния свят.

7. Научната новост на дисертационният труд се изразява в:

- Съставянето на хронологична последователност в историята на винтидж облеклото;
- Определянето на класификацията, структурата и критериите за оценка на винтидж облеклото, които се използват в научните текстове в сферата на модата, а така също и от професионалните търговци;
- Изследването на винтидж тенденцията в България;
- Анализа на възможностите за употреба на българските и етническите облекла като цяло, като винтидж в съвременната градска стилистика.

8. Практическа ползност на резултатите би могло да има в: проучването на пазара за дрехи втора употреба в България, което дава различен поглед върху някои особености на профила на българския моден потребител; в идентифицирането на оформящата се ниша за винтидж облекло в България; в

дефинирането на термина винтидж въз основа на различните негови аспекти, проучени в настоящия труд.

9. Обем и структура на дисертацията.

Дисертационният труд се състои от текстова част с общ обем от 203 страници, който съдържа: увод; изложение в три глави; заключение; приноси; библиография от 110 източника, от които 68 отпечатани издания и 42 електронни източника на български език и на английски език; списък с научните публикации по темата; албум от 131 приложения в отделно книжно тяло с обем от 118 страници, който съдържа общо 313 цветни и черно-бели изображения, списък с техните източници под номер и страница, както и собствени фотографии от присъствието на автора на някои събития.

II. Основно съдържание на дисертационния труд.

Увод.

В него са посочени определенията за винтидж, с което работи дисертацията и другите термини, с които се свързва; целта и задачите на изследването; обектът и предметът на изследване; методологията и някои авторови уговорки, в които са включени актуалността, обхватът на темата и до каква степен тя е проучена.

Първа глава: Винтидж облеклото през втората половина на XX век.

В нея дисертацията прави обобщен исторически преглед на западно-европейската и американската мода във втората половина на XX век, съсредоточавайки вниманието върху промяната в обществените възгледи спрямо старите употребени дрехи, които се превръщат във винтидж и връзката на този процес с възхода на ретро тенденцията. Изследването проследява появата, развитието и последователното преоткриване на винтидж облеклото като наблюдава пътя му от субкултурата към популярната култура. Изложението на тази глава се развива в **осем основни точки** и прилежащите им подточки, като прави кратък обзор и анализ на социалната, икономическата и културната картина в началото на всяко десетилетие, за да представи логиката

на събитията, които водят обществото към демократизация на вкуса и определят промяната в нагласите към демодираните дрехи.

Първа точка от тази глава прави обобщение на отношението към старите употребени дрехи и тяхното присъствие в западната култура до средата на XX век.

Във **втора точка** е разгледано формирането на младежката култура, раждането на уличния стил и тяхното фрагментиране в множество субкултури, които превръщат дрехите втора употреба в основен инструмент за изграждането на външен вид, който разграничава младото от по-възрастното поколение.

Трета точка разглежда модата през 60-те години, като израз на фундаментална културна промяна, която се характеризира с цялостен стремеж към бъдещето в началото на периода и с тенденция за връщане назад, към миналото, в неговия край. Дисертацията използва образа на Бийтълс, като лице на популярната култура през този период, за да илюстрира този контраст и да посочи тяхното голямо влияние в разпространението на несъответстващия на своето време начин на обличане в популярната музика и в модата.

Четвърта точка разглежда интереса на хипи субкултурата към винтидж облеклото и нейния принос за възраждането на градските улични пазари в САЩ и Западна Европа, а така също и за появата на първите специализирани магазини за винтидж облекла.

В **пета точка** дисертацията изяснява термините „винтидж шик“ и „ретро шик“, представя някои от причините заради които ретро шик набира популярност сред младите хора и техните стилови лидери; разкрива как идеята за връщане назад, към близкото минало, се превръща в ретро тенденция чрез адаптирането на този стил от дизайнерите на висша мода като Ив Сен Лоран и превръщането му в масов продукт от британските дизайнери Барбара Хуланики и Лора Ашли.

В **шеста точка** на първа глава дисертацията разглежда стила на субкултурата пънк, който смесва общоизвестни знаци и символи, облекла на

представители на различни социални групи и от различни периоди, развивайки практиката „направи-си-сам“, започната от хипитата. Представени са възгледите на Анджела Макроби за разликата между **пазаруването на дрехи втора употреба и стила втора употреба, който според нея е свързан с високо селективен процес.** Разгледано е влиянието на дизайнера Вивиан Уестууд и мениджъра на пънк групата Sex Pistols - Малкълм Макларън, върху формирането на пънк стила, както и това, че самата Уестууд се учи на различни техники на моделиране от действителни винтидж облекла.

Седма точка разглежда дрехите втора употреба, винтидж и ретро през 80-те години, в стила на субкултурата „*new romantics*“ („нови романтици“)¹ и на „*new age travellers*“ (буквално „пътешественици на новата епоха“), чиито алтернативен начин на живот се явява като продължение на хипи вълната. Посочено е влиянието на дрехите втора употреба и винтидж във всекидневното градско облекло, което Анджела Макроби забелязва в идеята за андрогинност, характерна за модата през 80-те години и по-конкретно в употребата на елементи от мъжкия гардероб в дамското облекло. Дисертацията представя възгледите на някои анализатори за ретро тенденцията, провокирани от нейното разрастване в този период, които я интерпретират като носталгия, начин за привеждане на история в иначе неисторическото настояще, или като проява на иронична дистанция, която показва знание, умишлена анархия и чувство за хумор.

Последната **осма точка** от първа глава разглежда връзката на винтидж облеклото с някои от основните концепции, които присъстват в модата през 90-те години, като ретро тенденцията, която отново провокира научния интерес. Представени са две изследвания: първото, на Ники Грегсън, Луис Крю и Кейт Брукс, проучва начините, по които потребителите на винтидж облекло от 70-те го употребяват през 90-те години във Великобритания и второто, на Хайке

¹ Група млади бохеми, които провокират британското общество със своите пищни исторически костюми и ярък грим.

Дженс върху субкултура в Германия през 90-те години, която е изградена върху виждането на своите представители за модата и стила на живот през 60-те. Направена е връзката на дрехите втора употреба и винтидж със субкултурата гръндж, с екомодата, с концепцията за старата дреха и редизайна на дрехи втора употреба в работата на авангардни дизайнери като Йоджи Ямамото, Мартин Маржиела и Ламин Куйате, както и с вдъхновението на някои артисти, като Месаджър и Болтански, които използват реални дрехи и предмети в своите произведения. Отчетен е фактът, че нарастването в популярността на винтидж облеклото и неговото социално приемане е пряко повлияно от присъствието му на „червения килим“ в края на XX и в началото на XXI век. По този начин **първа глава представя пътя на истинската метаморфоза на старите употребени дрехи – от асоциирани с бедност и болест, до издигането им в моден статус.**

Втора глава: Винтидж облеклото и модната индустрия в началото на XXI век.

Тя е развита в **седем точки** и се фокусира върху взаимодействието на винтидж облеклото с модната индустрия в началото на XXI век.

Първа точка представлява обзор на социалната, икономическата и модната среда в първото десетилетие на новия век. В нея са посочени някои важни фактори в развитието на съвременната мода и в променящите се потребителски практики, като глобализацията на световната търговия и дигиталната революция; световната финансова криза от 2007-2008г.; развитието на бързата мода; разрастването на пазара за луксозни стоки в страни като Китай и Индия и успехът на онлайн търговията.

Втората точка се фокусира върху определянето на пазарната стойност на винтидж облеклото. Засилването на неговото потребление след 2000г. се отразява в сегментирането на този пазар в определени структури според различните категории винтидж облекло. Представена е класификацията на винтидж облеклата, която следва тази на съвременното производство: от висша

мода, до конфекция и домашно ушити дрехи. **От това става ясно, че към винтидж облеклото не се причисляват само най-скъпите дизайнерски облекла, а че то включва най-добрите екземпляри от всички други категории.** Посочени са и са разгледани поотделно няколко основни критерия, които използват търговците на винтидж облекло при определянето на стойността на му като: категорията, в която попада; видът на облеклото; датировката и състоянието му.

Третата точка на втора глава структурира източниците на винтидж облекло според класификацията на предлаганата стока – от най-ниската ценова група до най-високата. Обхванати са благотворителни организации; битпазари и магазини за преоценени стоки; винтидж магазини; винтидж бутици от висок клас; разпродажби и изложения за винтидж облекло и аксесоари и онлайн източници за пазаруване на винтидж облекло. Представени са някои от стратегиите, които прилагат търговците на винтидж облекла и е посочена тяхната **нарастваща роля като едни от новите стилкови лидери.**

Четвърта точка изследва влиянието, което оказва винтидж като облекло, потребителска практика и концепция върху модната индустрия. То е разгледано в практиката на модните дизайнери открито да използват винтидж облеклото като източник на вдъхновение за нови модели; в прилагането на нови маркетингови подходи, които целят да придадат стойност на съвременното производство; в попълването и излагането на архивите на някои модни къщи и в създаването на пазар не само за новите, но и за наскоро произведените продукти на марката.

В пета точка са очертани някои тенденции в развитието на винтидж търговията като: намаляващия запас от винтидж облекла висша мода; нарастването на броя на колекционерите; търсенето на нови източници на винтидж на неочаквани места. Анализирани са някои от основните фактори, които влияят на тенденциите в търсенето и предлагането на винтидж. Посочена е ролята на музея в признаването на произведенията на действащи дизайнери за

произведения на изкуството и колекционерски обекти. Тук е отбелязано засилване на тенденциите за преглеждане на наличния гардероб за винтидж облекла, намаляване на възрастта на това, което се приема за винтидж и колекциониране на съвременна мода. Направено е сравнение с теорията на Лейвър от 1945г. за омекотяването на човешката реакция към модната промяна с течение на времето, към днешното динамично развитие на един продукт, който може да се превърне в икона за много по-кратко време.

В **шестата точка** на втора глава са разгледани няколко класически концепции за модния цикъл и са направени предположения за мястото на винтидж облеклото в него. Проучването съпоставя графиките на трите основни модни цикъла, идентифицирани от икономиста Пол Нистром с тяхната евентуална повторна употреба. Разгледана е интерпретацията на автора Александра Палмър на идеята на културния критик Пол Вирилио за „ъгъла на модно отклонение“ спрямо повишения интерес към винтидж облеклото като **осъзнато забавяне на скоростта на днешната мода**. Увеличаването на скоростта на модната промяна е представено през призмата на икономиста Пол Грегъри, който критикува модната индустрия за „целенасоченото остаряване“, т.е. за умишленото скъсяване на жизнения цикъл на даден продукт. Отчетен е и фактът, че модата създава и такива тенденции, които се борят с подобни проблеми, като „sustainable fashion“ или т.н. **„устойчива мода“**. Разгледани са различни стратегии за устойчивост, свързани с цикъла на повторна употреба и с подобряване на материалния, модерния и емоционалния аспект на съвременния дизайн за удължаване на живота на дрехата. Винтидж облеклото е посочено като практика, която отхвърля временния характер на модата и така противостои на бързата ѝ промяна. Представени са и дългосрочни перспективи на подобни стратегии в проекта „Lifetimes“ („Животи“) от 2004г. на Кейт Флетчър и Матилда Там, според който в не толкова далечното бъдеще, отделният потребител ще бъде наясно с „метаболизма“ на своя гардероб, т.е. ще бъде запознат с живота на всички си дрехи, които ще бъдат преправени,

споделени и употребени отново, без непрекъснато да се заменят с нови, като в същото време осигуряват на потребителя желаната естетическа промяна. Винтидж облеклото намира своето място в такъв тип сценарии и това потвърждава бъдещото развитие на този вид практика.

В последната **седма точка** на втора глава дисертацията прави предположения за бъдещото развитие на тенденцията за носене на винтидж облекло, като пояснява факторите, от които зависи то, а именно: развитието **на самата мода** и на **ретро тенденцията; на медията и на рекламата; на технологичният напредък**, който има пряка връзка с бъдещото съдържание на винтидж модата; на **недостига на автентично облекло** от други десетилетия; на тенденцията за **колекциониране**; на **различни стратегии за устойчивост**, което потвърждава бъдещето на винтидж, защото той е част от отговорите на проблемите с околната среда.

Трета глава: Отражение на тенденцията за винтидж облекло в България.

Тази глава на доктората изследва присъствието и разпространението на винтидж облеклото в България в **пет точки**.

Първата точка прави преглед на историческите, социалните и културни предпоставки за адаптирането на световните модни тенденции в България в края на ХХ и началото на ХХІ век. Представен е анализът на професор Ивайло Дичев, преподавател по културна антропология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, за поколенията в България и техните еквиваленти в Западна Европа и САЩ, който помага за изясняване на някои особености на българското общество. Направен е много кратък исторически преглед на модата в България, който включва: развитието ѝ до средата на ХХ век; периодът на социализъм от 1946 до 1989г.; времето на преход от социалистически към демократичен тип управление на страната и основните естетически направления в българския моден дизайн, идентифицирани от професор Любомир Стойков в „Теоретични проблеми на модата“; представяне на българската мода в началото

на XXI век и анализ на ефектите от световната финансовата криза, през призмата на трима представители на модния бранш в България в статията „Мода по време на криза“ на автора Кристина Симидчийска за списание „Eva“ (2009г.). Обобщеният преглед на модата в България през XX и в началото на XXI век показва, че независимо от политическите и социалните условия в страната, западните модни тенденции са водещи в оформянето на градския начин на обличане. Характерна особеност е влиянието на българския фолклор, което прозира почти през цялото време в различна степен, под една или друга форма. Периодът на социализъм, който обхваща повече от 40 години, и на преходния период, който до известна степен, все още не е преодолян, имат сериозно значение за формирането на вкуса и отношението на по-голямата част от българското общество към категориите „ново“, „старо“ и „употребено“ облекло.

Втора точка на трета глава изследва търговията с дрехи втора употреба в България като резултат от свободното движение на модни стоки в процеса на глобализация и демократизация на обществото и модната система. Отчетени са нарасналият медиен интерес към тази тема и увеличаването на потреблението на такъв тип стоки през последните години, както и промяна в отношението на българското общество спрямо дрехите втора употреба, разделното изхвърляне и събиране на облекла и текстил. Направено е кратко описание на развитието на магазините за дрехи втора употреба, дадени са примери с различни маркетингови стратегии, които прилагат няколко магазина за дрехи втора употреба в позиционирането на техните продукти на пазара и са посочени някои от причините за повишаването на интереса към тях. Изследването стига до заключението, че **пазарът за облекло втора употреба в България е много динамичен и гъвкав, а ниските цени не са единственият основен фактор за неговото разширяване.** Резултатите показват, че интересът към облеклата втора употреба в България и конкуренцията водят до **еволюция на самата търговия, сегментиране на пазара и оформянето на ниша за винтидж**

облекло, което е видимо в посочването на няколко примера за по-малки бутикови магазини с по-специализирана селекция дрехи втора употреба и винтидж облекла. Изследването обобщава, че все още липсват магазини, подобни на тези в Западна Европа и САЩ, които смело да заявят целия си подбор като винтидж облекло във всичките му категории и ценови равнища. Въпреки това все повече млади хора от артистичните среди са привлечени от този тип облекло, което означава че този интерес тепърва ще се развива и надгражда.

В **трета точка** на трета глава изследването анализира концепции като носталгия, ретро и винтидж, чрез някои периодични лайфстайл и модни издания, както и някои събития в публичното пространство. Те дават възможност да се проследи българският прочит на ретро тенденцията, свързан с комерсиализирането на носталгията по социалистическото минало на страната и навлизането на термина винтидж в България. В модните издания излизат статии, посветени на личния стил на актриси и дизайнери, изграден чрез нови и винтидж облекла или чрез статии, които сигнализират за нарасналия западен интерес към градските пазари и магазините за винтидж и антики. Адаптирането на някои западни практики, свързани с размяната на лични вещи под формата на организирани събития в България, се вижда в появата на винтидж базара „Von Marche“, който е отразен от списание „Amica“ (2013г.). Дисертацията представя две събития, които са вдъхновени от концепцията за винтидж като форма на забавление и начин за прекарване на свободното време: Ретро София фест 2011г. и Винтидж фестивал 2013г. Първото събитие е част от програмата по случай празника на град София, със специалното съдействие на Столична община и представлява интерактивен културен фестивал, чиято цел е да пресъздаде автентичната атмосфера на живота в София от Възраждането до Втората световна война. Второто събитие цели да пресъздаде атмосферата на 40-те и 50-те години на XX век за почитателите на западната музика и естетика от този период, чрез концерти на български и чуждестранни изпълнители и

множество тематични атракции, а неговото изследване е подкрепено със снимки от присъствието на автора на втория ден на фестивала. Представени са възгледите на организаторите на подобни тематични партита Smugglers Collective - Димитър Драгнев и Павел Атанасов, които в интервю за bTV, споделят своите наблюдения за **оформянето на винтидж култура** в България. В края на трета точка от третата глава на дисертацията изследването прави препратка към „карнавалното“ възприемане на винтидж облеклото, както го описват Ники Грегсън, Луис Крю и Кейт Брукс, като го съпоставя с посочените събития в България. Изказано е предположението, че в този случай то може да се приеме и като „познаваческо“, тъй като за онези, които са навлезли по-дълбоко в съответната култура от миналото, оригиналът придава автентичност, а откриването и датирането на такива облекла в България все още е по-сложно, отколкото във Великобритания. Двете събития са възприети и като примери за две различни интерпретации на миналото – на това, което е типично за България, и на онова, характерно за Западния свят.

В **четвърта точка** на трета глава се разглежда академичният интерес към винтидж облеклото в България чрез интерпретациите на български студенти по моден дизайн и някои български дизайнери. Изложени са няколко различни гледни точки за винтидж концепцията в проекти на студенти от II-ри курс на специалност „Мода“ в НХА на тема „От гардероба на баба ми“, по предмета „Модата на XX век“ с водещ преподавател доц. д-р Мариела Гемишева и с участието на автора на дисертацията. Задачата се състои в намирането на винтидж обект с определена история и адаптацията му в съвременна визия и завършва с обща изложба, в която всеки студент представя своята концепция и снимка от непрофесионална фотосесия с винтидж облеклото. Резултатите от задачата дават допълнителна представа както за вкусовете и практиките на по-старото поколение, така и за тези на най-новото. Тази част от дисертацията е допълнена от още един проект на студенти от I-ви курс в специалност „Мода“ с названието VINTAGE 2008 Fashion Show, воден отново от доц. д-р Мариела

Гемишева. Събитието представлява презентация на автентични дрехи от края на XIX и началото на XX век, част от колекция на Студията за игрални филми „Бояна“, дарена на Националния исторически музей през 2006г, които са реставрирани от студентите и са представени в съчетание с техни съвременни произведения, изработени от деним.

Дисертацията разглежда и присъствието на винтидж облеклото в работата на дизайнера доц. д-р Мариела Гемишева, извън проектите ѝ със студенти от НХА. Като примери за това са посочени проектите OLD FASHION FASHION 2010 /История на един собствен гардероб/ и Old Fashion Fashion 2017, които представят две различни колекции от съвременни облекла и бръчници – част от традиционната северняшка носия. Вторият проект е като продължение на първия и надгражда концепцията за старото и новото с помощта на оригинални елементи от българския национален костюм. И двата проекта са показани по характерните за Мариела Гемишева нестандартни начини на изразяване, чрез „играта“ на актрисата Мария Силвестър с формата на бръчника, който се превръща в мултифункционална дреха и преживява множество трансформации, в контекста на съвременния силует.

Изследването дава като още един пример работата на друг утвърден български дизайнер и преподавател, който има отношение към винтидж модата в лицето на доц. Анна Аврамова. Дисертацията цитира нейното обяснение на феномена винтидж в монографията „Старото ново – новото старо“ и разглежда работата ѝ като преподавател по предмета „Уникални стари техники“ в НХА и като дизайнер, с колекцията ѝ „От извора“ (1995г.), която интерпретира традиционната българска техника гйтани в конструкцията на нейните съвременни произведения.

Логично, в последната **пета точка** на трета глава, дисертационният труд повдига въпроса: Може ли елементи от българския национален костюм да бъдат винтидж? Изследването е наясно със спорната същност на този въпрос, тъй като фолклора не подлежи на модна промяна, но въпреки това, смята, че се намират

и не малко доказателства в полза на употребата на елементи от традиционни костюми като средство за изграждане на модерна съвременна визия, както се прави с винтидж дрехите, което му дава достатъчно основания да представи и тази възможна интерпретация на концепцията за винтидж облекло. Тъй като този въпрос може да бъде зададен за всеки друг национален костюм, подходът, който прилага дисертацията, е да потърси неговия отговор чрез примери в западната модна система, приложени към българския национален костюм, или с други думи - от общото към частното. Изяснени са понятията „костюм“ и „национален“ или „фолклорен костюм“; определени са разликите между фолклорния костюм и модата; съпоставено е определението за винтидж облекло, прието още в началото на този труд с характеристиките на фолклорното облекло, при което характеристиката „автентичност“ е идентифицирана като ключова за евентуалната употреба на такъв тип облекла като винтидж. **Дисертацията уточнява, че винтидж, като метод за изграждане на модерна визия, изисква поставянето на оригинален елемент в съвременен контекст, затова отделни елементи от традиционното облекло биха могли да бъдат носени като винтидж облекло, но събрани всички заедно, те образуват костюм.**

Направен е опит за дефинирането на автентично традиционно облекло на дадена култура от гледна точка на западните анализатори и потребители, както и за дефинирането на автентично традиционно българско облекло. Въз основа някои исторически, социални и културни особености, характерни за България, дисертацията пояснява, че **за автентична може да се приеме българската народна носия, направена до средата на XX век.** Това е продиктувано от факта, че въпреки, че тя се променя под въздействието на градското облекло, дотогава успява да **запази своя цялостен външен вид, който отразява селския начин на живот и преобладаващата ръчна изработка в характерната везбена украса и направата на някои тъкани.**

Следващата стъпка е насочена към представяне на исторически и настоящи примери за употребата на елементи от автентични етнически облекла в западната и в българската мода чрез вече посочените примери с българските дизайнери доц. д-р Мариела Гемишева и доц. Анна Аврамова. В единия случай дизайнерът **използва реалната автентична дреха**, освобождавайки я от основната ѝ функция, като ѝ придава винтидж стойност в компанията на своите съвременни произведения. В другия случай употребата на **автентична техника** придобива винтидж стойност, заради нейното „изваждане“ от традиционната ѝ декоративна употреба и оригиналното ѝ вграждане в съвременния дизайн.

Дисертацията търси допълнително потвърждение на това, че елементи от автентични етнически облекла биха могли да бъдат наречени винтидж в някои от най-разпространените специализирани сайтове за продажба на такива предмети и **открива, че в тях се продават оригинални етнически облекла от всички части на света, включително и български фолклорни облекла**, които са представени като „винтидж“ или „антични“, изработени са на ръка и варират от края на XIX - началото на XX век, докъм средата на XX век. Представени са визуални доказателства за употребата на автентични етнически облекла, открити в сайтове за улична мода и блогове на модни ентусиасти, които показват, че по улиците на големите градове, като Лондон могат да бъдат забелязани истински японски кимона, автентични рокли с ориенталски произход, дори винтидж блуза от 70-те години, повлияна от българския фолклор, които се носят от западните потребители в комбинация с актуални или класически съвременни дрехи и аксесоари. **Употребата на елементи от автентичния български национален костюм в съвременната градска стилистика е открита в една поява на българската водеща на времето по Nova TV - Никол Станкулова, през 2014г.** като част от кампанията „Преоткрий традициите“, свързана със спектакъла „Мистерията Еньовден“ на Нешка Робева, която призовава българите да внесат някаква част от автентична народна носия или аксесоар в своето ежедневие. По този повод Никол

Станкулова облича бяла сая, с червена обтока - част от пиринска народна носия, като я съчетава по два начина: веднъж с тениска със знамето на Великобритания, джинси от деним и обувки с високи токчета, за да дойде на работа, и втори път – с елегантна семпла рокля и високи токчета, пред камерата на телевизията. **Тя е пример за успешна комбинация на модерно градско облекло с автентичен фолклорен елемент в една изключително съвременна смесица от функционалност, мултикултурализъм и индивидуалност.** Дисертацията уточнява, че все пак този пример отразява **еднократно целенасочено появяване, а не реално приложение на елемент от българското фолклорно облекло в уличната мода.** Той обаче е важен, защото, в комбинация с други фактори, като настоящата тенденция за колективно изживяване на българските традиции, интерпретациите на автентичността на националната носия от страна на дизайнерите и все по-разпространяващата се идея за винтидж облекло, показва, че **хипотетично елементи от българския национален костюм биха могли да бъдат носени като винтидж облекло.**

Заключение.

То представя цялостния поглед върху изследването и съответните изводи, които могат да бъдат обобщени по следния начин:

- Винтидж тенденцията успява да устои на времето, защото отговаря на много от потребностите за себеизразяване на различни групи от хора от няколко поколения, удовлетворявайки вкусовете им в съответствие със съвременната фрагментирана популярна култура.

- Дисертационният труд доказва връзките на винтидж облеклото с някои важни модни тенденции на границата на столетието, като ретро и етно стила, устойчивата мода и луксозния тренд. Влиянието на винтидж облеклото се вижда и в някои стратегии, които адаптира модната индустрия и в някои променящи се потребителски практики, като тенденцията за архивиране на настоящето и

преглеждането на гардероба след време, което зарежда старата дреха със стойността на забравена „новост“.

- Повишеният интерес към винтидж облеклата се отразява в еволюция в търговията с дрехи втора употреба и сегментирането на пазара за винтидж облекла в началото на XXI век.

- Анализът на различните аспекти на винтидж показва, че понятието е свързано с много видове **трансформация и че тя е в основата на неговия смисъл и популярен съвременен интерес.**

- Винтидж облеклото предоставя възможността на търговците на винтидж облекла и на самите потребители да станат стилкови лидери.

- Под влияние на множество фактори все „по-младата“, а понякога дори днешната мода е издигната в колекционерски обект с потенциална бъдеща **винтидж стойност.**

- Времето вече не е толкова определящ фактор за дефинирането на една дреха като винтидж, но все пак е необходима определена историческа дистанция, която да даде възможност за равносметка на нещата от миналото, които заслужават да бъдат възобновени в даден момент от настоящето.

- Под влияние на множество фактори терминът „винтидж“ се трансформира с течение на времето. Всяка част на този труд добавя различни нюанси към неговото разбиране и приложението му, доказвайки го като трайна тенденцията в процес на развитие, която има бъдещ потенциал.

- Отговорът на въпроса дали елементи от българския национален костюм могат да бъдат винтидж, налага преосмисляне и разширяване на определението за винтидж, което би следвало да гласи, че:

Винтидж е инструмент за създаване на съвременна визия посредством елементи от облекло от определено време и място, което е ценено заради комбинацията от характеристики – история, рядкост, уникалност, автентичност и ясна идентичност.

Настоящият труд няма претенции да изчерпи тази динамична сфера, но се надявам чрез нейното изследване да допринесе за проучването на феномена винтидж, който считам за изключително важна част от теоретичното и практическото изучаване на съвременната мода.

III. Научни приноси.

1. Настоящият труд за първи път проследява историята на винтидж облеклото като свързва еволюционната промяната в отношението на обществото към старата дреха, втора употреба и ключовата роля на винтидж дрехите в някои от основните модни тенденции от края на 60-те години, до първото десетилетие на XXI век.

2. За пръв път в научно изследване е представена структурата на пазара за винтидж облекло и на признаците, по които професионално се оценява неговата стойност.

3. Това е първото научно изследване на присъствието на винтидж на българския моден пазар. Чрез проучването на много негови аспекти е доказано оформянето на пазарна ниша за винтидж облекло в България.

4. Дисертационният труд за първи път поставя в научно изследване въпроса за употребата на елементи от българското традиционно облекло като винтидж.

5. Изследването систематизира характеристиките, които дават на дрехата винтидж категория и спрямо тях съставя дефинитивно обяснение на термина „винтидж“, което само по себе си е принос, поради липсата на единно мнение по въпроса.

IV. Практико-приложни приноси.

1. Дисертацията е подкрепена от събирането на илюстративен материал, който следва нейната логика и нагледно прилага развитието на различните концепции. Той е обогатен със собствени фотографии, от присъствието на автора на определени събития, във връзка с изследването на винтидж тенденцията в България.

V. Публикации по темата.

1. Габровска, Василена. Как някои стари употребени дрехи се превръщат във „винтидж“ в периода от 60-те до края на 80-те години в Западна Европа. Сборник материали от научна конференция. С., 2013, НХА.

2. Габровска, Василена. Модният цикъл и мястото на винтидж облеклото в него. // Проблеми и перспективи в развитието на съвременния дизайн и декоративно-приложните изкуства 2014г. Сборник материали от научна конференция. С., 2014, НХА.